

Täysistunto

Keskiviikko 3.4.2024 klo 14.00—19.50

13. Lakialoite laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 6/2024 vp Marko Kilpi kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valvontaan, jos on olemassa välitön vaara, että henkilö voi muistisairaudesta aiheutuvien vaikutusten vuoksi saattaa itsensä alttiiksi vakavalle terveyden tai turvallisuuden kohdistuvalle vaaralle.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.36 **Marko Kilpi kok** (esittelypuheenvuoro): No niin, arvoisa rouva puhemies, tässä pitkän päivän iltapäivä alkaa olla kohta käsiteltynä. — Todellakin tässä on nyt esittelyssä lakialoite, joka tarkalleen ottaen kuuluu, että ”muistisairaahan henkilön määräämisestä elektroniseen valvontaan, jos on olemassa välitön vaara, että henkilö voi muistisairaudesta aiheutuvien vaikutusten vuoksi saattaa itsensä alttiiksi vakavalle terveyden tai turvallisuuden kohdistuvalle vaaralle”.

Todellakin me kaikki ikäännyimme. Sillehän faktalle ei voida yhtään mitään — jopa edustaja Peltonenkin tulee vielä vanhenemaan, vaikka sitä ei nyt uskoisikaan — ja se tuo mukanaan kaikennäköistä, niin hyvää kuin vähän ikävääkin, ja muistisairaudet ovat tietenkin yksi sellainen. Mehän eletään — niin kuin tänäkin iltana tässä salissa on todettu jo muissa asiakohdissa — jatkuvasti vanhemmaksi ja pitempään, ja ikääntyneiden määrä vain kasvaa, ja entistä pitempään asutaan kotiolosuhteissa.

Tämänkin vuoksi on aika tavallista, että muistisairaat ihmiset sitten harhautuvat siitä koptiiristä eksyksiin ja niitä sitten viranomaisien toimesta etsitään. Näin poliisitaustaisena kansanedustajana on tullut aika monta kertaa uran aikana oltua etsintätehtävillä muistisairaitten ihmisten perässä. Minulla itse asiassa on tässä tuoreita lukuja siitä, miten nämä etsintätehtävät ovat kehittyneet tässä vuosien saatossa: 2018 näitä etsintätehtäviä oli 3 300, 2022 oli 3 770, ja vuonna 2023 niitä oli jo 4 405. Kasvua on tasaisesti, ja se tarkoittaa sitä, että tuolloin viime vuonna näitä etsintätehtäviä on ollut poliisilla 13 päivässä. Se on aika paljon, kun ajatellaan, minkälainen joukko ihmisiä se on ja kuinka pitkäkestoisiaakin nämä tehtävät saattavat olla. Ne joskus saattavat kestää jopa useita vuorokausia.

Tämmöisiä paikannuslaitteita jos voitaisiin käyttää, näitä etsintätehtäviä olisi huomattavasti vähemmän. Näitähän itse asiassa on jo käytössä, ja ne ovat sellaisia laitteita, joita on ihmisillä käytössään ihan vapaasta suostumuksesta, ja ne ovat sellaisia laitteita, joihinkaan voidaan määritellä hyvinkin tarkasti se alue, minkä jälkeen se laite hälyttää, jonka jälkeen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2024 vp

voidaan lähteä etsimään tai voidaan esimerkiksi ottaa siihen yhteyttä ihan äänen perusteella, ääniyhteys, jolla voidaan vähän huhuilla, että minnekäs sitä ollaan menossa ja pitäisikö lähteä takaisin nyt kotia. Ja totta kai sen avulla voidaan sitten paikantaa. Nämä olisivat äärettömän hyviä ja tarpeellisia, hyvin avulialitakin laitteita semmoisessa tilanteessa, varsinkin kun on kyseessä ihminen, joka itse ei välttämättä enää ymmärrä omaa tilaansa ja sitä, että tällainen laite olisi hänen henkensä ja terveytensä puolesta tarpeellinen. Sitä varten olisi nyt tämä lainsäädäntö olemassa, että lääkäri voisi tarkan harkinnan perusteella tällaisen sitten määrätä.

No, tietenkin herää kysymys, että mites sitten itsemääräämisoikeus, millä tavalla tämä siihen puuttuu. Itse näkisin niin, että kun puntaroidaan, onko kysymyksessä ihmisen henki ja elämä vai toisessa vaakakupissa itsemääräämisoikeus, niin ei siitä hirveätä epäselvyyttä jää, kumpiko siinä enemmän painaa. Ja toisaalta tällaisessa sairauden vaiheessa olevat ihmiset hyvin usein ovat jo edunvalvonnan piirissä, ja silloin hyvin usein on tilanne se, että se ihminen ei esimerkiksi enää päätä omista asioistaan, kuten esimerkiksi taloudestaan tai omista rahoistaan, ja kyllähän voidaan sanoa, että kun ihminen ei enää edes omasta taloudestaan määrää, mikä on ihan oikeasti itsemääräämisoikeuden ihan siellä ytimessä olevia asioita, niin ei tällainen paikanninlaite siinä vaiheessa kyllä välttämättä ole niin vakava loukkaus ihmisen itsemääräämisoikeuksien suhteen.

On myös selvää, että kun meidän väestörakenne on mikä on, meillä jatkuvasti ihmiset ikääntyvät, eläkeläisten ja ikääntyvien ihmisten määrä lisääntyy, niin myös muistisairaita tulee aika merkittävällä tavalla lisää. On arvioitu, että vuoteen 2040 mennessä muistisairauksia sairastavia ihmisiä on 247 000. Se on aika paljon. Ja kun ajatellaan, millä tavalla meidän työssäkäyvien ihmisten määrä vähenee, niin kyllä me tarvitaan silloin sellaisia apuvälineitä, joilla ihan oikeasti ihmisten henkiä pelastetaan, ja tämä on juuri sellainen.

Itse kun olen ollut näillä tehtävillä, niin ikävä kyllä ihan jokainen tehtävä ei ole päättynyt onnellisesti, vaan siellä on sitten kateissa ollut vanhus löytynyt liian myöhään, elikkä hän on ennättänyt menehtyä. Hyvin usein nämä menehtymiset ovat kyllä todella karulla tavalla tapahtuneet. Ne ovat paleltumisia, ne ovat nääntymisiä, ja se on kiduttava tapa lähteä. Minä en kenellekään toivoisi sellaista tapaa. Ja jälleen kerran: kun meillä olisi tällainen teknologia käytössä, niin olisi hyvinkin perusteltua, että tällaisetkin kohtalot olisivat hyvin pitkälle vältettävissä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

19.43 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Kilpeä tästä lakialoitteesta, jossa puututaan huolestuttavaan ongelmaan. Muistisairaana ihmisen turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa on varmasti sellainen asia ja tavoite, johon on todellakin paikallaan etsiä ratkaisuja myös tässä salissa, ja juuri siihenhän tällä lakialoitteella pyritään.

Tässä lakialoitteessa huomionarvoista on myöskin se, että siinä näkyy edustaja Kilven tausta poliisin ammatista, joka on todellakin arvostettavaa, ja oli arvokasta kuulla tässä puheenvuorossa sekä lukea näistä lakialoitteen perusteluista niistä kokemuksista, joita teillä on näiden tapausten ratkaisemisesta ihan sieltä arjen tasolta, kun on ilmennyt tilanteita, valitettavia tilanteita, joissa esimerkiksi muistisairasta on sitten jouduttu etsimään tuolta maastosta ja valitettavasti toisinaan myöskin järkyttävin lopputuloksien.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2024 vp

Tässä edustaja Kilven aloitteessa on mielestäni paljon pohtimisen ja tutkimisen arvoista. Eräs arvokas näkökohta oli se, että tämä ratkaisu, jota lakialoitteessa ehdotettaisiin, voisi parhaimmillaan säästää esimerkiksi poliisin resursseja ja myös muita viranomaisresursseja, kun näissä etsintätapauksissa olisi se tieto muistisairaahan henkilön sijainnista, jolloin tietysti nopeammin ja suoraviivaisemmin pystyttäisiin tähän tilanteeseen puuttumaan ja hänet tavoittamaan. Nyt kun meillä tässä yhteiskunnassa on monien viranomaisten kohdalla aivan perusteltua huolta siitä, miten resurssit riittävät, miten pystytään näihin moninaisiin tehtäviin vastaamaan, pysymään ajan tasalla muuttuvassa toimintaympäristössä, on erittäin arvokasta, että tämäläyppisiä ratkaisuja pohditaan, ehdotetaan, ja niitä myöskin selvitetään. Olisikin ansiokasta, että vaikka tämä lakialoite ei johtaisikaan muutokseen, niin hallitushan voisi käynnistää esimerkiksi sisäministeriössä tai oikeusministeriössä selvityksen, jossa tutkittaisiin syvällisesti näitä erilaisia vaihtoehtoja, joilla voitaisiin vahvistaa turvallisuutta esimerkiksi näiden muistisairaiden arjessa, kun näitä kokemuksia kuitenkin on myös näistä katoamisista, joita tässä lakialoitteessa eri yhteyksissä sivutaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

19.45 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä edustaja Kilven tekemä lakialoite sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta sillä tavalla, että tällainen muistisairas henkilö voitaisiin laittaa elektronisen valvonnan piiriin ensinnäkin varmasti huomattavasti helpotaisi poliisin työtä ja ylipäättään vähentäisi tällaisia poliisille tulevia katoamisilmoituksia. Sitten tuolta terveydenhuollon puolelta olen kuullut, että kun Suomessa asuu tällä hetkelläkin hyvin paljon semmoisia vanhuksia, jotka asuvat kotonaan ja joilla käy siellä joku hoitaja yöllä, eli he eivät ole päässeet tai eivät halunneet mennä laitoshoidon piiriin, niin heidänkin joukossaan on paljon tällaisia, jotka kärsivät muistivaikeuksista.

Erittäin hyvä lakialoite ja erittäin kannatettava. Nyt kun tätä lakialoitetta tässä lukee, niin ihmetellä pitää, että tällainen laki ei ole jo olemassa Suomessa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kilpi.

19.47 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia kovasti näistä arvokkaista puheista ja kommenteista ja varsinkin selvitysehdotuksesta, joka on kyllä oikein hyvä ehdotus. Meidän todellakin pitää etsiä erilaisia ratkaisuja hoitaa asioita myöskin digitaalisuuden kautta ja digitalisaation kautta. Kuten edustaja Mäenpääkin tuossa totesi, ihmisiä asuu kotonaan semmoisissa olosuhteissa, joissa hoitaja saattaa käydä ja sitten jäädään aika pitkäksi aikaa sinne itseksensä. Myöskin näitä ihmisiä asuu haja-asutusalueilla hyvin syrjäisissäkin olosuhteissa. Ja silloin, kun tällainen ihminen pääsee sieltä lähtemään, hän muutamassa tunnissakin saattaa olla niin kaukana, että se etsintäalue on niin valtavan laaja, että sen löytymisen mahdollisuus alkaa olla jo aika lailla heti ratkaisevastikin pienempi. Jos meillä tällainen paikanninlaite olisi, niin se kyllä valtavalla tavalla auttaisi sitä tilannetta.

Minulla itsellenikin on ihan perhepiirissä yksi ”herra Alzheimer”, jonka perään minä katselen ja jonka asioita hoitelen, ja hän asuu juuri maaseudulla. Esimerkiksi puhelimen käyttö alkaa olla ja on ollut itse asiassa jo aika kauan mahdotonta, jotenka se hänen turvallisuutensa, hyvinvointinsa perään katsominen on koko ajan vain haasteellisempaa. Mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2024 vp

kun noin muuten fyysisesti hän siellä pärjää, niin juuri tällaisissakin tapauksessa äärimmäisen tärkeätä olisi se, että sitten voitaisiin tällainen paikannin sinne laittaa ja asentaa. Ja kyllähän sitä, kun omastakin näkökulmasta katsoo, että tässä ei hirveästi nuoremaksi tulla, miettii, minkälaista se oma ikääntyminen ja vanheneminen sitten on, millaisten laitteitten varassa silloin ollaan. Toivottavasti siinä vaiheessa nämä ovat jo ihan arkipäivää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.